

Використана література:

1. Падалка О. С. Підготовка студентів педагогічних вузів к економічному вихованню школярів : автореф. дисс. ... канд. пед. наук. : спец. 13.00.01 "Теорія і історія педагогіки" / О. С. Падалка. – К., 1991. – 22 с.
2. Терещук Б. М. Трудове навчання. Техн. види праці : підруч. [для 5 кл. загальноосвіт. навч. закладів] / Б. М. Терещук, В. І. Татушинський. – К. : Арка, 2005. – 208 с.
3. Шпак О. Т. Взаємозв'язок трудового і економічного виховання учнів / О. Т. Шпак, В. І. Терес, Н. М. Угляренко. – Дрогобич : Вимір, 2006. – 208 с.
4. Шпак О. Т. Економічна підготовка педагогічних кадрів в системі безперервної освіти / О. Т. Шпак. – К. : Четверта хвиля, 2000. – 352 с.

References:

1. Padalka O. S. Pidhotovka studentov pedahohycheskykh vuzov k ekonomycheskomu vospytanyiu shkolnykov : avtoref. dyss. ... kand. ped. nauk. : spets. 13.00.01 "Teoryia y ystoryia pedahohyky" / O. S. Padalka. – K., 1991. – 22 s.
2. Tereshchuk B. M. Trudove navchannia. Tekhn. vydy pratsi : pidruch. [dlia 5 kl. zahalnoosvit. navch. zakladiv] / B. M. Tereshchuk, V. I. Tatushynskiy. – K. : Arka, 2005. – 208 s.
3. Shpak O. T. Vzaiemozv'iazok trudovoho i ekonomichnoho vykhovannia uchniv / O. T. Shpak, V. I. Teres, N. M. Uhliarenko. – Drohobych : Vymir, 2006. – 208 s.
4. Shpak O. T. Ekonomichna pidhotovka pedahohichnykh kadriv v systemi bezperervnoi osvity / O. T. Shpak. – K. : Chetverta khvyliya, 2000. – 352 s.

Матвисив Я. Я. Проблемы управления процессами экономического образования и воспитания учащихся.

В статье рассматриваются концептуальные подходы к управлению процессами экономического образования и воспитания учащихся. Определены критерии уровней сформированности экономически-значимых качеств личности, продемонстрированы пути формирования экономических понятий на уроках технологий, определены роль и место экономического образования учащихся.

Ключевые слова: экономическое образование, экономически-значущее качество, процесс формирования экономических понятий, управление экономическим образованием.

Matvisiv Ya. Ya. Problems of management the processes of economic education and education of student.

In the article the conceptual going is examined near the management of economic education and education of students processes. Certain criteria of levels of formed of economically-meaningful internalss of personalities, shown ways of forming of economic concepts on the lessons of technologies, a role and place of economic education of students are certain.

Keywords: economic education, economically-meaningful internalss, process of forming of economic concepts, management of economic education.

УДК 378.027.7

Матяшова Д. В.

**УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСНОВНИХ ГРУП КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ**

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки та вищої освіти важливого значення набуває проблема обґрунтування сутності компетентнісного підходу в освіті. Компетентнісний підхід в освіті є предметом дослідження відомих науковців, які розкривають сутність компетентнісного підходу в освіті, висвітлюють проблему формування компетентностей у майбутніх фахівців.

Значення цієї проблеми зумовлене змінами, що сталися в системі вищої освіти, де взято курс на гуманізацію і демократизацію, на формування особистості як найвищої цінності суспільства, на її соціалізацію. У поданій статті розкрито структуру компетентностей в системі вищої освіти. Висвітлені основні теоретичні аспекти шляхів формування компетентностей у студентів педагогічних університетів. Розглянуто структуру ключових компетентностей і структуру ключових компетенцій необхідних для професійної діяльності майбутнього вчителя трудового навчання. Виходячи з основних груп компетентностей, удосконалено компетенції студентів педагогічних університетів які зазначені у сучасних навчальних планах.

Ключові слова: надпредметні компетентності; загальнопредметні компетентності; предметні компетентності; ключові компетентності; ключові компетенції.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки та вищої освіти важливого значення набуває проблема обґрунтування сутності компетентнісного підходу в освіті. Значення цієї проблеми зумовлене змінами, що сталися в системі вищої освіти, де взято курс на гуманізацію і демократизацію, на формування особистості як найвищої цінності суспільства, на її соціалізацію. За таких умов принципово важливим є питання позиції та місця кожного студента у цілісному педагогічному процесі. А це потребує вдосконалення не тільки змісту, а й форм та методів навчання, удосконалення майстерності і творчості вчителя в умовах технологізації та інформатизації суспільства, що в цілому забезпечує оптимальний рівень сформованості ключових компетентностей майбутніх спеціалістів.

Сьогодні компетентнісний підхід в освіті є предметом дослідження відомих науковців, а саме: Н. Бібік, І. Єрмакова, Е. Зеєра, І. Зимньої, М. Зуєва, Н. Калініної, В. Краєвського, О. Крисана, О. Локшини, М. Лук'янова, М. Нікандрова, О. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равена, Б. Рея, В. Стешенка, І. Тараненка, Л. Хоружої, А. Хуторського, С. Шишова та ін., які розкривають сутність компетентнісного підходу в освіті, висвітлюють проблему формування компетентностей у майбутніх фахівців.

Формування цілей статті (постановка завдання) – розкрити основні теоретичні аспекти шляхів формування компетентностей у студентів педагогічних університетів і на їх основі доповнити зазначені у сучасних навчальних планах компетенції студентів педагогічних університетів.

За визначенням З. Н. Курлянд [4, с. 42-43] система компетентностей в освіті складається з:

1. Надпредметні компетентності – можуть бути представлені у вигляді “парасольки” над усім процесом навчання, їх часто називають “ключовими”, “базовими”.

2. Загальнопредметні компетентності – набуваються учнями впродовж засвоєння змісту тієї чи іншої освітньої галузі в період навчання.

3. Предметні компетентності – набуваються впродовж засвоєння учнем змісту конкретного предмету в період навчання.

Розглядаючи компетентнісний підхід в освіті О. Цільмак [7] та І. Зимня [2, с. 33] типи ключових компетентностей класифікують відповідно до спрямованості особистості (на себе, на інших, на діяльність) і виділяють:

– особистісну (яка пов’язана з внутрішнім світом людини, її світоглядом, потребами, переконаннями, мотивацією, інтересами, схильностями, індивідуально-психологічними особливостями тощо);

– соціальну (яка пов’язана з оточенням, життям суспільства, соціальною діяльністю особистості її взаємодією з соціальним середовищем тощо);

– діяльнісну (що пов’язана з провідною діяльністю особи – гра, навчання, трудова, професійна, наукова діяльність тощо).

О. Цільмак виокремив наступну структуру ключових компетентностей [7]:

До **ключової особистісної компетентності** він відносить такі види компетентностей:

- Інтрапсихічна компетентність.
- Екстероцептивна компетентність.

- Загальнокультурна компетентність.
- Здоров'яощадлива компетентність.

До складу **соціальної ключової компетентності** входять такі компетентності:

- Комунікативна компетентність.
- Правова компетентність.
- Політична компетентність.
- Рольова компетентність.
- Психологічна компетентність.

До **діяльничної ключової компетентності** слід віднести такі види компетентностей:

- Ігрова компетентність.
- Навчальна компетентність.
- Трудова.
- Професійна компетентність.
- Наукова компетентність.

В. Стешенко у своєму дослідженні [5] виходить з того, що професійна компетентність вчителя має відповідати його виробничим функціям і типовим задачам діяльності.

Відповідно до функцій і типових задач професійної діяльності вчителя технології він визначає такі компетентності:

– виховна – проведення виховної роботи з учнями на заняттях і в позаурочний час і ін.;

– навчальна – проведення урочних і позаурочних занять, консультацій;

– методична – підготовка до виховних заходів, самоосвіта, пошукова робота та т. ін.;

– дослідницька – психолого-педагогічна діагностика, моніторинг, дослідження методик виховання та т. ін.;

– технологічна – основи виробництва: технічна та організаційно-економічна підготовка виробничої діяльності, виготовлення виробів, ресурсне забезпечення та обслуговування виробничої діяльності (з проектуванням);

Щодо компетенцій, то О. Заблоцька у своєму дослідженні [1, с. 42-43] наголошує, що:

– вони є основною категорією, одиницею та результатом освітньої діяльності при компетентнісному підході. Компетенції формуються у суб'єктів навчання в результаті поєднання ціннісних орієнтацій, початкового особистого досвіду, знань, умінь, навичок, способів діяльності та здатності їх застосування в процесі продуктивної діяльності стосовно кола об'єктів певної галузі людської діяльності. Тому вони є інтегрованою особистісно-діяльнісною категорією.

– компетенції різняться своїм змістом та функціями. Вони стосуються різних рівнів навчання. Ключові компетенції формуються в суб'єктів учіння усіма соціальними інститутами. Це надпредметний рівень. Загальнопредметні (професійні щодо вищої школи) компетенції стосуються міжпредметного рівня навчання. Вони формуються завдяки інтеграції усіх навчальних дисциплін у процесі здійснення навчальної діяльності. Предметні компетенції є основою для формування загальнопредметних і ключових компетенцій, їх втіленням на рівні навчальних предметів (предметному рівні).

– офіційне визнання результату формування у суб'єктів навчання загальнопредметних компетенцій, визначених нормативними освітніми документами для певної галузі діяльності, називається кваліфікацією. Якість її реалізації в практичній діяльності визначає рівень компетентності фахівця.

Виходячи з того, що загальнопредметні компетенції інтегруються з предметних, процес формування останніх можна вважати початковою ланкою в ланцюзі підготовки фахівців, а саме: предметні компетенції → загальнопредметні компетенції → кваліфікація → компетентність.

Цілеспрямоване формування компетенцій, зокрема предметних, може здійснюватися

завдяки використанню компетентнісного підходу до навчання, основними особливостями якого є:

- визнання компетенцій як кінцевого результату навчання;
- перенесення акцентів з поінформованості суб'єктів учіння на їх вміння використовувати інформацію для розв'язування практичних проблем;
- людиноцентрована спрямованість навчання;
- націленість фахової підготовки на майбутню професійну діяльність випускників;
- оцінювання рівня сформованості у студентів компетенцій як результату навчального процесу.

На симпозіумі “Ключові компетенції для Європи” (Берн, 1996 р.) було названо такі ключові компетенції, які необхідні для професійної діяльності [3]:

- соціальна (толерантність до різних культур, здатність брати на себе відповідальність й активність при ухваленні професійних рішень тощо);
- когнітивна (здатність до самостійного навчання й розвитку, вміння реалізовувати свій особистий потенціал тощо);
- комунікативна (володіння кількома мовами і технологіями спілкування, зокрема комп'ютерними тощо);
- соціально-інформаційна (оволодіння інформаційними технологіями, вміння здобувати різноманітну інформацію, критично осмислювати і використовувати її, здатність сприймати критику з джерел соціальної інформації тощо);
- спеціальна (підготовленість до виконання фахових функцій).

На основі встановлених компетентностей вчителя технологій визначимо систему компетенцій, які забезпечують професійну підготовку студентів.

Відповідно до змісту професійної діяльності вчителя технологій В. Стешенко [6] визначає такі компетенції:

1) Відповідно до виробничих функцій вчителя технологій він визначає такі компетенції:

- виховної, навчальної, методичної, дослідницької та організаційної (щодо навчально-виховного процесу) діяльності;
- технологічної, методичної, розвивальної (щодо освітньої галузі, яку викладає вчитель) та організаційної (щодо матеріальної бази) діяльності;
- громадської, роботи з батьками, в об'єднаннях, з установами тощо.

2) Відповідно до типових задач діяльності вчителя технологій такими компетенціями є готовність його до:

- проведення виховної роботи з учнями на заняттях і в позаурочний час і ін.;
- проведення урочних і позаурочних занять, консультацій тощо;
- підготовки до проведення виховних заходів, самоосвіти, пошукової роботи та т. ін.;
- психолого-педагогічної діагностики, моніторингу, дослідження методик виховання та т. ін.;
- технічної та організаційно-економічної підготовки виробничої діяльності учнів, виготовлення виробів, ресурсного забезпечення та обслуговування виробничої діяльності (з проектуванням);
- підготовка до проведення навчальних занять, позакласних і позашкільних виховних заходів, самоосвіти, пошукової роботи та т. ін.;
- проведення занять предметних і технічних гуртків, олімпіад, конкурсів;
- заготівлі матеріалів, підготовки інструментів, обладнання майстерні, реалізації виробів, забезпечення охорони праці учнів, ведення документації тощо;
- пропаганди педагогічних знань, участі у виборних органах, виконання громадських доручень і т. ін.;
- ведення школи молодих батьків, керування класним батьківським комітетом, проведення сумісної виховної роботи і т.д.

– залучення установ і підприємців до спонсорської діяльності, організації праці учнів, їх відпочинку.

У сучасних навчальних планах компетенцій групуються за ознакою професійної діяльності вчителя технологій на соціально-особистісні, інструментальні, загальнонаукові та професійні.

Таким чином, виходячи з основних груп компетентностей, компетенції студентів педагогічних університетів які зазначені у сучасних навчальних планах слід доповнити наступними:

1) соціально-особистісні: проведення виховної роботи з учнями на заняттях і в позаурочний час і ін.; психолого-педагогічної діагностики, моніторингу, дослідження методик виховання та т. ін.; пропаганди педагогічних знань, участі у виборних органах, виконання громадських доручень і т. ін.; залучення установ і підприємців до спонсорської діяльності, організації праці учнів, їх відпочинку; громадської, роботи з батьками, в об'єднаннях, з установами тощо;

2) інструментальні: технічної та організаційно-економічної підготовки виробничої діяльності учнів, виготовлення виробів, ресурсного забезпечення та обслуговування виробничої діяльності (з проектуванням); заготівлі матеріалів, підготовки інструментів, обладнання майстерні, реалізації виробів, забезпечення охорони праці учнів, ведення документації тощо;

3) загальнонаукові: підготовки до проведення виховних заходів, самоосвіти, пошукової роботи та т. ін.; підготовка до проведення навчальних занять, позакласних і позашкільних виховних заходів, самоосвіти, пошукової роботи та т. ін.; виховної, навчальної, методичної, дослідницької та організаційної (щодо навчально-виховного процесу) діяльності;

4) професійні: проведення урочних і позаурочних занять, консультацій тощо; проведення занять предметних і технічних гуртків, олімпіад, конкурсів; ведення школи молодих батьків, керування класним батьківським комітетом, проведення сумісної виховної роботи і т.д. технологічної, методичної, розвивальної (щодо освітньої галузі, яку викладає вчитель) та організаційної (щодо матеріальної бази) діяльності.

Висновок:

Огляд психолого-педагогічної літератури показав, що виробничі функції вчителя технології подано таким переліком: виховна, навчальна, методична, розвивальна, організаторська, соціально-педагогічна та ін. Професійні компетентності вчителя визначаються відповідно до цього переліку. Вони мають відображати шляхи виконання виробничих функцій.

На основі врахування встановлених компетентностей вчителя технологій визначено систему компетенцій, які забезпечують професійну підготовку студентів. Виходячи з основних груп компетентностей, компетенції студентів педагогічних університетів які зазначені у сучасних навчальних планах доповнено відповідно до змісту професійної діяльності вчителя технологій.

Урахування визначених компетентностей і компетенцій вчителя технологій забезпечить обґрунтовану розробку та дослідження окремих аспектів формування предметних компетентностей у майбутніх учителів технологій в процесі природничо – наукової підготовки.

Використана література:

1. *Заблоцька О. С.* Формування предметних компетенцій з хімії у студентів екологічних спеціальностей [Текст] : монографія / О. С. Заблоцька ; Житомир. нац. агрокол. ун-т. – Житомир : [Житомир. нац. агрокол. ун-т], 2011. – 424 с. : рис., табл. – Бібліогр.: С. 380-414.
2. *Зимняя И. А.* Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34-42.

3. Ключові компетенції для Європи: матеріали симпозиуму, (Берн, 1996 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurudike.org/Documents/survey5/en/KComEN04.pdf>.
4. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова, І. О. Бартенєва, І. М. Богданова. – 3-є вид., переробл., доповн. – К. : Знання, 2007. – 495 с. – укр.
5. Стешенко В. В. Використання компетентнісного підходу при складанні галузевого стандарту освітньо-кваліфікаційної характеристики професійної підготовки вчителя технологій / В. В. Стешенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету: Серія “Педагогічні науки”. – Чернігів, 2011. – Вип. 88. – С. 215-218.
6. Стешенко В. В. Система компетенцій в освітньо-професійній програмі підготовки вчителя технологій / В. В. Стешенко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 13. Проблеми трудової і професійної підготовки : зб. наукових праць. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – Вип. 6. – С. 190-195.
7. Цільмак О. М. Складові структури компетентностей / О. М. Цільмак // Наука і освіта : науково-практичний журнал Південного наукового Центру АПН України. – 2009. – № 1-2. – С. 128-134.

References:

1. Zablots'ka O. S. Formuvannya predmetnykh kompetentsiy z khimiyi u studentiv ekolohichnykh spetsial'nostey [Tekst] : monohrafiya / O. S. Zablots'ka ; Zhytomyr. nats. ahroekol. un-t. – Zhytomyr : [Zhytomyr. nats. ahroekol. un-t], 2011. – 424 s. : rys., tabl. – Bibliohr.: S. 380-414.
2. Zymnyaya Y. A. Klyuchevye kompetentsyy – novaya paradyhma rezul'tata obrazovanyaya /Y. A. Zymnyaya // Vysshee obrazovanye sehodnya. – 2003. – № 5. – S. 34-42.
3. Klyuchovi kompetentsiyi dlya Yevropy : materialy sympoziumu, (Bern, 1996 r.) [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.eurudike.org/Documents/survey5/en/KComEN04.pdf>.
4. Kurlyand Z. N. Pedahohika vyshchoyi shkoly : navch. posib. / Z. N. Kurlyand, R. I. Khmelyuk, A. V. Semenova, I. O. Bartyenyeva, I. M. Bohdanova. – 3-ye vyd., pererobl., dopovn. – K. : Znannya, 2007. – 495 s. – укр.
5. Steshenko V. V. Vykorystannya kompetentnisnogo pidkходу pry skladanni haluzevoho standartu osvith'no-kvalifikatsiyanoi kharakterystyky profesiyanoi pidhotovky vchytelya tekhnolohiy / V. V. Steshenko // Visnyk Chernihivsk'oho natsional.
6. Steshenko V. V. Systema kompetentsiy v osvith'no-profesiynyi prohrami pidhotovky vchytelya tekhnolohiy / V. V. Steshenko // Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 13. Problemy trudovoyi i profesiyanoi pidhotovky : zb. naukovykh prats'. – K. : Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 2011. – Vyp. 6. – S. 190-195.
7. Tsil'mak O. M. Skladovi struktury kompetentnostey / O. M. Tsil'mak // Nauka i osvita : nauково-praktychnyy zhurnal Pivdennoho naukovo Tsentru APN Ukrayiny. – 2009. – № 1-2. – S. 128-134.

Матяшова Д. В. Совершенствование содержания основных групп компетентностей будущего учителя трудового обучения.

На современном этапе развития педагогической науки и высшего образования важное значение приобретает проблема обоснования сущности компетентностного подхода в образовании. Компетентностный подход в образовании является предметом исследования известных ученых, раскрывающие сущность компетентностного подхода в образовании, освещающих проблему формирования компетентностей у будущих специалистов.

Значение этой проблемы обусловлено изменениями, произошедшими в системе высшего образования, где взят курс на гуманизацию и демократизацию, на формирование личности как наивысшей ценности общества, на ее социализацию. В данной статье раскрыта структура компетентностей в системе высшего образования. Освещены основные теоретические аспекты путей формирования компетентностей у студентов педагогических университетов. Рассмотрена структура ключевых компетентностей и структуру ключевых компетенций необходимых для профессиональной деятельности будущего учителя трудового обучения. Исходя из основных групп компетентностей, усовершенствована компетенции студентов педагогических университетов которые указаны в современных учебных планах.

Ключевые слова: надпредметные компетентности; общепредметные компетентности; предметные компетентности; ключевые компетентности; ключевые компетенции.

Matasova D. V. To improve the content of major groups of competencies of the future teachers of labour training.

At the present stage of development of pedagogical science and higher education important to the problem of the justification of the essence of the competence approach in education. The competence

approach in education is the concern of well-known scholars, reveal the essence of the competence approach in education, highlighting the problem of formation of kompetentnosti of future specialists.

The value of this problem is due to changes in the system of higher education where a course on the humanization and democratization on the formation of personality as the Supreme value of society, its socialization. In this article the author reveals the structure of competences in higher education. The basic theoretical aspects of ways of formation of competences at students of pedagogical universities. The structure of key competences and structure of the key competences necessary for professional activity of future teachers of labour training. Based on the main groups of competences, improved competence of students of pedagogical universities listed in modern curricula.

Keywords: *above subject competence; all competence, subject competence; key competencies; core competencies.*

УДК 375.937

Мелентьєв О. Б.

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ВИВЧЕННЯ В ШКОЛІ НАУКОВИХ ОСНОВ ВИРОБНИЦТВА

Метою статті є дослідження історичних аспектів підготовки вчителя технологій до вивчення в школі наукових основ виробництва.

В статті виконано історичний огляд літературних джерел та філософські концепції ряду видатних вчених стосовно вивчення технологій в школі, а саме вивчення наукових основ виробництва.

В статті робляться висновки, що існує реальна можливість вивчати в школі наукові основи основних галузей виробництва на прикладі однієї з них. На прикладі однієї галузі матеріального виробництва можливе розкриття наукових основ всього матеріального виробництва, якщо не обмежуватися лише вивченням одного виробництва.

Ключові слова: *наукові основи виробництва, основних, галузі матеріального виробництва, історичних аспектів підготовки вчителя технологій, малоопераційність, маловідходність, безвідходність, електронізація.*

У розробці сучасної концепції трудового навчання, його поєднання з продуктивною працею, проектно-технологічною системою навчання, політехнічною творчістю та урахуванням розвитку сучасного виробництва значний внесок внесли такі педагогічно-дослідники: Д. О. Тхоржевський, В. М. Мадзігон, В. К. Сидоренко, О. М. Коберник, І. Д. Симоненко, А. Г. Калашников, С. Я. Батишев, П. Р. Атутов, і інші [4, 5].

Питанням теорії і практики трудового навчання в середній загальноосвітній школі присвячені ряд досліджень С. Г. Шаповаленко, В. А. Полякова, Н. А. Томіна, П. И. Ставського, А. Г. Щеколдіна, А. Ф. Ахматова, Ю. В. Шарова й інших [4, 5].

Педагогічною наукою за останні роки досліджені деякі питання підготовки вчителя до навчання учнів технологіями сучасного виробництва. Так, А. Ф. Журба вивчив умови формування в школярів технологічних знань і умінь на уроках у VII-VIII класах. В. А. Литвинов досліджував шляхи інтенсифікації процесів формування в учнів V-VII класів техніко-технологічних знань умінь. Г. Л. Журавльова досліджувала практичні умови застосування теоретичних знань і основ наук у продуктивній праці школярів. Л. А. Мохова вивчала формування знань про технологічні основи виробництва в системі політехнічної підготовки школярів. Незважаючи на це, ряд питань таких як вивчення в школі інтенсивних, ресурсозберігаючих технологій, їх запровадження при обробці матеріалів на заняттях з технічної праці, вивчення основ ресурсозбереження залишились недослідженими, тому ми спробуємо дослідити перераховані питання і сформулювати тему